

Fornuft er natur – ikke kultur

Fornuften er en automatisk funksjon i naturen. Din og min fornuft innga?r i den naturlige psykologiske utrustningen naturen har gitt oss.

I samarbeid med Masterbloggen presenterer Salongen aktuelle masteroppgaver i filosofi. Denne presentasjonen er skrevet av Stein Eirik Johannesen.

Det er den amerikanske filosofen Tyler Burge som hevder disse radikalt nye påstandene om hva persepsjon og fornuft egentlig er. Påstanden utfordrer vår forståelse av forskjellen mellom hva som er natur og hva som er kultur, hva som er arv og hva som er miljø.

Burge er kompromissløs: Persepsjon og fornuft er naturlige funksjoner. Du og jeg har altså ikke selv oppfunnet eller utviklet fornuften. Den er heller ikke kultur- eller samfunnsskapt.

Persepsjonen

Persepsjon kan enkelt forklart beskrives som individets opplevelse, bearbeiding og oppfatning av et gitt fenomen basert på sanseinformasjon.

Tradisjonelt har persepsjon blitt forklart som et sosialt fenomen og som relatert til individets kunnskap og erfaring. Den tradisjonelle forståelsen av persepsjonens vesen viser tilbake til Kants utsagn: Tanker uten innhold er tomme, intuisjoner uten begrep er blinde.

Frem til vår tid har det vært en vanlig oppfatning at å persipere er noe vi gjør ved hjelp av vår evne til å tenke i *begreper*.

Det er for eksempel ved hjelp av begrepet *sylindrisk* at vi kan forstå at det faktisk er en sylindrisk gjenstand vi persiperer. Begrepene er innfallsporten til kunnskapen om verden.

Kritikk av Kant

Kant hevdet at det er på grunnlag av individets evne til å tenke begrepslig at vi kan persipere virkeligheten empirisk sannferdig. Burge hevder det motsatte av Kant. Vi trenger ikke begreper for å persipere sannferdig. Vi gjør det automatisk, og persepsjon kan være både bevisst og ubevisst.

Burge hevder at det blir dannet en sannferdig perseptuell representasjon i individet. Persepsjon er simpelthen automatisk og førkonseptuell dannelse av sannferdig kunnskap. Det er *innholdet* i det som persiperes som er sannferdig.

For eksempel: En sylindrisk gjenstand som beveger seg foran deg, utløser et perseptuelt innhold som er sannferdig uten å involvere begrepene sylindere og gjenstand.

Vi persiperer med andre ord forskjellen mellom for eksempel en firkant og en sirkel uten å beherske begrepene firkant og sirkel.

Burges' tenkning har store konsekvenser. Det er ikke i subjektivt utviklede eller vitenskapelig konstruerte begrepsverdener at vi finner kilden til objektiv empirisk kunnskap om verden. Kilden er i den automatiske og førkonseptuelle funksjonen *persepsjon* i enkeltindividene.

LES OGSÅ: [Kants modale kritikk](#)

En funksjon i naturen

Et sentralt premiss i Burges filosofiske argumentasjon er at både persepsjonen og fornuften er såkalte naturslag. Det som er et slag i naturen er rett og slett det som eksisterer objektivt i verden. Det som er fastsatt i og av naturen selv.

Persepsjonen er en funksjon i naturen som «jobber» slik den gjør, på en måte den fra naturens side er bestemt til å jobbe. Andre eksempler på naturslag er det naturlige metallet gull, den naturlige biologiske funksjonen å være en nyre eller den naturlige psykologiske funksjonen å persipere.

Burges' naturslagstese omfatter individets hele mentale utrustning som sådan. Den blir hevdet å være en bevissthetsuavhengig del av verden. Din psykologiske utrustning fungerer slik den gjør i verden, uavhengig av hvordan vi forklarer den eller hva vi tenker om den.

Det vi tenker med, det mentale, har altså en værensstatus som er uavhengig av hva vi tenker om det vi tenker med.

Nytt og radikalt

Det er et viktig element i Burges' argumentasjon at moderne persepsjonspsykologi dokumenterer at persepsjonen griper virkeligheten *veridikalt*, altså sannferdig. Innholdet i dine perseptuelle representasjoner er sannferdig empirisk kunnskap. Den er feilbarlig, men som objektivt sannferdig er den ikke subjektivt, kulturelt eller vitenskapelig oppfunnet.

Fornuft er normer satt i og av naturen selv.

Som et psykologisk slag sikrer fornuften at innholdet i individets perseptuelle representasjoner blir sannferdig.

Det er dette som er det radikalt nye hos Burge: Dannelsen av det perseptuelle innholdet skjer automatisk, subpersonalt og førkonseptuelt. Det er her vi finner kildene til objektiv empirisk kunnskap om verden.

Persepsjonen griper virkeligheten objektivt fordi det naturlige psykologiske

slaget *persepsjon* fungerer automatisk og autonomt i verden. Persepsjon er en funksjon i naturen, gitt oss i og av naturen selv. Som naturslag er det slik persepsjonen gjør jobben sin. Det er slik den oppfyller det formålet som er fastsatt i naturen.

At en perseptuell representasjon er sannferdig empirisk kunnskap i individet betyr at alle individer med samme perseptuelle utrustning, under ellers helt like vilkår og betingelser, vil persipere et objekt eller saksforhold i individets omgivelser likt – med normale feilmarginer.

Det representerte perseptuelle innholdet vil altså? være det samme i en tibetansk munk, presidenten i USA og Mor Teresa.

Les mer om Stein Eirik Johannesens masteroppgave på [Masterbloggen](#).

